

Okienko pre pozorovateľov

Astronomické úkazy v januári a februári 2020.

Očarujúca Venuša, večerný Merkúr, ranný Mars, Jupiter a Saturn. Polotieňové zatmenie Mesiaca. Kvadrantídy a konjunkcia Venuše s Merkúrom.

Úvodné mesiace priestupného roka prinesú niekoľko zaujímavých astronomických úkazov. Hneď v úvode to budú tradičné Kvadrantídy. Maximum meteorického roja je predpovedané na dopoludnie 4.1., takže si ho u nás veľmi neužijeme.

Na večernej oblohe z trojky najjasnejších planét zostane len Venuša. Jupiter a Saturn sa presunú na rannú oblohu, kde budú postupne robiť spoločnosť Marsu v súhvezdí Strelca. Musíme ich však hľadať nízko nad juhovýchodným obzorom. Na prelome mesiacov bude viditeľný aj večerný Merkúr. Pomocou ďalekohľadu je ešte stále tu možnosť pozorovať Urán. S Neptúnom sa v druhej polovici februára rozlúčime. 27.januára nám ponúkne tesnú konjunkciu s Venušou. Obe planéty bude deliť na oblohe iba 0,1°. O pár dní skôr 23.januára nastáva pekná tesná konjunkcia Jupitera s Mesiacom(0,9°). 18.februára bude ešte o niečo bližšie k Mesiacu Mars(0,9°). Ak keď u nás bohužiaľ budú spomínané telesá v čase ich najväčšieho priblíženie nepozorovateľné, v ranných hodinách ich uvidíme dosť blízko pri sebe.

Večer 10.1. nastane polotieňové zatmenie Mesiaca s maximálnou fázou 0,88 mesačného priemeru. Začína vstupom Mesiaca do polotieňa Zeme o 18:09 h. SEČ. Maximálna fáza nastane o 20:11 h. Koniec zatmenia o 22:13 h. Oplatí sa za jasného počasia vidieť, lepšie zatmenie Mesiaca od nás v tomto roku už nevidíme. Druhý januárový víkend 12.januára nastane pekný prechod Mesiaca pred M44 (otvorenou hviezdokopou v súhvezdí Raka).

Hranicu jasnosti 10mag prekročila od nás dlhodobo pozorovateľná kométa C/2017 T2 (PanSTARRS). Do konca februára sa posúva v súhvezdí Perzeus a ešte by mala zvýšiť jasnosť na 8,9mag. Stane sa pre nás cirkumpolárnym objektom. Najjasnejšia bude v máji.

Počas zimných noci je dobre sa teplo obliecť a obdivovať krásy zimnej oblohy. Na pozorovanie zatmenia Mesiaca, úžasných hviezdokôp Plejády, Jasličky, Veľkej hmloviny v Orióne, či Veľkej galaxie v Androméde nám postačí už malý ďalekohľad. Dokonca aj voľné oko. Ak chceme vidieť známu Krabiú hmlovinu v Býkovi alebo Eskimáka v Blížencoch, musíme siahnuť po väčšom prístroji alebo navštíviť niektorú hviezdareň, kde nám tieto objekty za jasného počasia hviezdári radi ukážu a niečo zaujímavé o nich aj porozprávajú. Zaželajme si jasnú oblohu pri pozorovaní a veľa krásnych zážitkov pod zimnou nočnou oblohou, kedy podľa mnohých sú hviezdy najkrajšie.

Podľa AR 2020, časopisu Kozmos a zdrojov na internete.

Peter Kaňuk, pracovník planetária

Podujatia pre verejnosť

Január 2020

Štvrtok 16., 23. a 30.1. od 19. do 21. hod.: Obloha dnes

-program v planetáriu spojený s pozorovaním objektov večernej oblohy

Prázdninové planetárium: 7.1. od 13. do 20. h. - podujatie počas Vianočných prázdnin pre širokú verejnosť. Programy v planetáriu pre deti a rodičov, hviezdy, pozorovanie oblohy, premietanie filmov. Začiatky programov o 13., 15. a 17.hodine.

Polotieňové zatmenie Mesiaca: 10.1. od 18. do 21. hod.

-podujatie pre širokú verejnosť. Pozorovanie mimoriadneho úkazu.

Astronomický večer pre mládež: 8. 1. od 18. do 21. hod.

-Téma: „Súhvezdia jarnej oblohy“. Program v planetáriu a pozorovanie oblohy ďalekohľadom.

ASTRO SOBOTA V PLANETÁRIU: 11.1. od 14. do 19. hod. - programy v planetáriu pre deti a rodičov, výstavy, prednáška, program a pozorovanie oblohy pre väčšie deti, mládež a dospelých s témou **Krásy zimnej oblohy**

Večernica: 24. a 27.1. o 15. hod. - podujatie pre širokú verejnosť. Program pre väčšie deti, mládež a dospelých. Pozorovanie planéty Venuša, hviezdy a premietanie filmov.

Prázdninové planetárium: 31.1. od 14. do 20. h. - podujatie počas polročných prázdnin pre širokú verejnosť. Programy v planetáriu pre deti a rodičov, hviezdy, pozorovanie oblohy, premietanie filmov. Začiatky programov o 14., 15:30 a 17.hodine.

Február 2020

Štvrtok 20. a 27.2. od 19. do 21. hod.: Obloha dnes

-program v planetáriu spojený s pozorovaním objektov večernej oblohy

Astronomický večer pre mládež: 5.2. od 18. do 21. hod.

-Téma: „Súhvezdia letnej oblohy“. Program v planetáriu a pozorovanie oblohy ďalekohľadom.

ASTRO SOBOTA V PLANETÁRIU: 15. 2. od 14. do 19. hod. - programy v planetáriu pre deti a rodičov, program pre väčšie deti, mládež a dospelých s témou **Valentínske planetárium**.

Valentínske programy aj 12. a 13.2. o 19. a 14.2. o 16. a 18.hod.

Večernica: 19. a 26. 2. o 18:30 hod. - podujatie pre širokú verejnosť. Program pre väčšie deti, mládež a dospelých. Pozorovanie planéty Venuša, hviezdy a premietanie filmov.

Bližšie informácie a prípadné zmeny na: www.cvckosice.sk

Poznámka: pozorovania sa konajú len za jasného počasia.

Pozorovania nie sú limitované počtom záujemcov.

Programy v planetáriu sú pre najmenej 8 záujemcov.

Skupinové návštevy (nad 10 osôb) v uvedených termínoch je nutné dohodnúť vopred osobne na sekretariáte CVČ na Popradskej 86 v Košiciach alebo telefonicky na čísle:

055/6 411 411

Centrum voľného času, Orgovánová 5, Košice
EP Popradská 86, Košice

Albedo

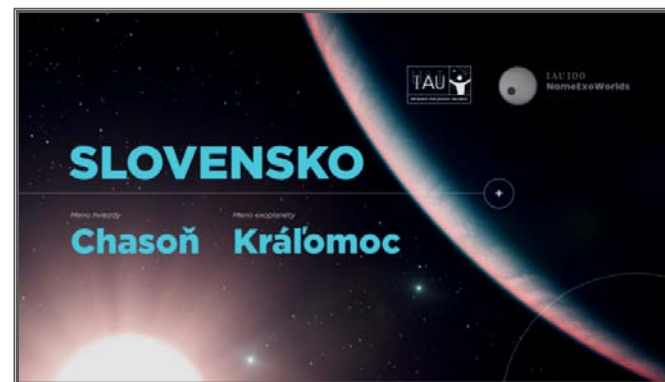

Január/február 2020

Košický astronomický informátor

Kráľomoc a Chasoň

Je rozhodnuté. Slovenská planéta sa volá Kráľomoc a meno jej hviezdy znie Chasoň. O výbere mien sa rozhodlo v hlasovaní prostredníctvom národnej webovej stránky projektu IAU100 NameExoWorlds.

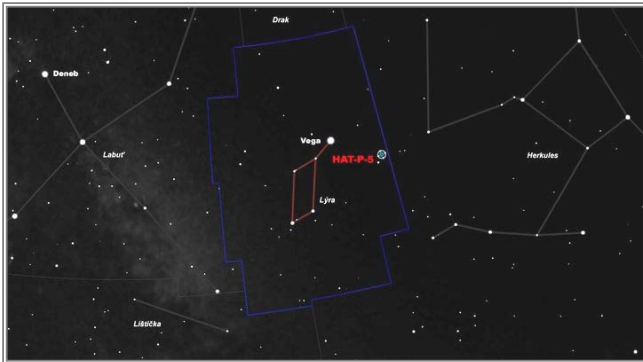
Medzinárodná astronomická únia (IAU) zorganizovala v rámci 100. výročia svojho založenia celosvetový projekt IAU100 NameExoWorlds, ktorý dal možnosť všetkým krajinám pomenovať vybrané exoplanéty a ich materské hviezdy. Príležitosť využilo viac ako 110 krajín, medzi nimi nechýbalo ani Slovensko. V prvom kole mala široká verejnosť Slovenska možnosť navrhnúť meno pre pridelenú planétu HAT-P-5b a jej hviezdu. Národný výbor spomedzi 540 návrhov vybral 12 dvojíc pomenovaní. Boli medzi nimi návrhy z rôznych tém. Z tematickej oblasti Flóra Slovenska napríklad Lipa a Čučoriedka, z oblasti Mena postáv zo slovenských rozprávok a povestí Vratko a Plavčík. Nechýbala ani Slovenská mytológia – Svarog a Vesna, Slovenské rieky – Váh a Hornád, Tatry a tatranské štíty – Gerlach a Kriváň, či Typické slovenské jedlá – Parenica a Haluška. Všetkých 12 vybraných návrhov nájdete na odkaze:

<https://www.astro.sk/iau100/index.php/name-exoworlds/>

V druhom kole sa hlasovalo prostredníctvom internetu. Zvíťazil návrh navrhnutý Miroslavom Mesarošom, ktorého témou bolo Staroslovenské pomenovanie telies Slnecnej sústavy. Dvojica Chasoň (hviezda) a Kráľomoc (planéta) zvíťazila s prehľadom. Získala vyše 800 z celkového počtu takmer 2200 prijatých hlasov. Bližšie informácia si môžete prečítať na odkaze:

<https://www.astro.sk/iau100/index.php/2019/12/17/slovenska-exoplaneta-sa-bude-volat-kralomoc-a-jej-materska-hviezda-chason/>

Keď zdvihnete svoj zrak k nočnej oblohe a pozriete sa na súhvezdie Lýra s výraznou jasnou hviezdou Vega, spomeňte si, že neďaleko vedľa nej sa nachádza Chasoň a Kráľomoc. Lýru môžeme u nás vídať prakticky po celý rok. Na pozorovanie hviezdy Chasoň musíme použiť ďalekohľad. Aj keď exoplanéta Kráľomoc nie je ďalekohľadom viditeľná, môže nás potešiť, že tam hore v blízkosti pásu Mliečnej cesty jedna z hviezd a planét nesie meno navrhnuté Slovenskom.

A aké mená si pre svoju hviezdu a planétu vybrali naši susedia a iné krajiny?

V Česku zvíťazila téma z Čapkovho sci-fi diela Továrna na absolutno. Hviezda XO-5 v súhvezdí Rysa sa volá Absolutno, planéta Makropulos.

Poľská dvojica je tak isto z oblasti sci-fi Stanislava Lema. Hviezda BD+144559 z Pegasa nesie meno Solaris, planéta sa volá Pirx.

Ukrajincom sa ušla hviezda HAT-P-15 z Perzea. Pomenovali ju podľa slovanskej bohyně, ochrankyne riek Berehinya, planéta sa volá Tryzub podľa starovekého symbolu Ukrajiny.

Maďarsku bola pridelená hviezda HAT-P-2 zo súhvezdia Herkules. Dostala meno Hunor, planéta Magor. Oba názvy sú po dvojici bratov, ktorí boli legendárnymi predkami maďarského ľudu a národa.

Aj Rakúsku sa ušla hviezda z Herkula s označením HAT-P-14. Hviezda dostala meno Franz, planéta Sisi po svojich vladároch.

Mne osobne sa veľmi páči pomenovanie Grécka. Hviezda HAT-P-42 z Hydry, hviezda Lerna, planéta lolaus. Pekné prepojenie s mytológiou.

Aj keď zrejme väčšina krajín si ako tému zvolili niečo národné (mytológia, symboly, ..), zaujímavé je pomenovanie z Nemecka. Keďže ich hviezda HD 32518 je v súhvezdí Žirafa, pomenovali ju Mago podľa národného parku v Etiópii, kde žijú žirafy. Planéta nesie meno Neri podľa rieky, pretekajúcou týmto parkom.

Podobný prípad máme aj z Ruska. Hviezda HAT-P-3 z Veľkej medvedice dostala meno Dombay podľa populárneho rekreačného regiónu Severného Kaukazu, ktorý obklopujú horské lesy s bohatstvom divej zveri, vrátane medvedov. Planéta sa volá Teberda podľa rieky pretekajúcej touto oblasťou.

Vo Veľkej Británii pomenovali hviezdu WASP-13 zo súhvezdia Rys podľa slov z jazyka Manx Gaelic, používanom na britskom ostrove Man. Gloas (hviezda) znamená žiarť, Cruilagh (planéta) znamená obiehať.

O ďalších pomenovaných hviezdach a exoplanétach sa môžete dočítať na medzinárodnej stránke:

<http://www.nameexoworlds.iau.org/>

Podľa uvedených odkazov napísal:

Peter Kaňuk, pracovník planetária

Uskutočnené a nadchádzajúce podujatia v rámci 100 rokov pod jednou oblohou

Minulý rok sa niesol v znamení osláv 100-ho výročia založenia Medzinárodnej astronomickej únie IAU. Do aktivít s týmto spojených sa aktívne zapájali aj hviezdáreň a planetárium v našom CVČ.

Medzi podujatia 100 rokov IAU v novembri a decembri patrili podujatia Týždňa vedy techniky, prechod Merkúra pred Slnkom, pozorovania Venuše, dve Astrosoboty a programy prázdninového planetária v závere roka. Aj keď počasie v Košiciach nebolo astronómom priaznivo naklonené v čase prechodu Merkúra 11.11., využili sme prostredníctvom internetu prenosy zo svetoznámych observatórií. Návštevníci podujatia mohli úkaz vidieť na veľkoplšnej projekcii v planetáriu. Venušu sa podarilo pozorovať iba párkrát, tešíme sa na ňu počas jarných mesiacov, keď bude v podobe kosáčika. Dozvedeli sme

sa, aké meno dostala slovenská exoplanéta. Detaily sa môžete dozvedieť v hlavnom článku tohto Albeda.

V januári nás čaká polotieňové zatmenie Mesiaca, vo februári na večernej oblohe dobre viditeľný Merkúr. Medzi podujatia 100 rokov IAU zapadnú a potešia návštevníkov CVČ Valentínske programy, Astronomické večery pre mládež, počas polročných prázdnin prázdninové planetárium a iné podujatia.

Peter Kaňuk, pracovník planetária

Ponuka astronomických krúžkov

Mladý astronóm

v školskom roku 2019/20

Astronomický krúžok

– utorok o 14:30 hod.

Astronomický krúžok Galileo

– streda o 14:30 hod.

Astronomický – najmenší

– streda o 16:30 hod.

Astronomický krúžok Pallas

– štvrtok o 16:00 hod.

Ak máš záujem o astronómiu, kozmonautiku, vesmír a chceš

spoznať nových kamarátov, neváhaj a príď sa prihlásiť!

V CVČ nájdete najlepšie podmienky pre mladých astronómov v Košiciach. Zápis do krúžkov pokračuje naďalej.

Klub astronómov PALLAS

Na stretnutiach môžeš rozvíjať svoju záľubu, vypočítať a aktívne vytvárať prednášky, pozorovať objekty večernej oblohy, prípadne sa stať spolupracovníkom na astronomických podujatiach CVČ.

Milý záujemca a záujemkyňa o astronómiu!

Staň sa členom Astronomického klubu!

Zápis do klubu pokračuje.

Vstup na stretnutia je na permanentku v cene 10,- €

(platí na 10 vstupov)

Stretnutia sú v planetáriu CVČ:

v štvrtok o 18:00 hodine

www.cvckosice.sk , kanuk@cvckosice.sk

Január 2020

DÁTUM	S L N K O			M E S I A C		
	Východ	Západ	Poznámka	Východ	Západ	Poznámka
2.1.	07:28	15:50		11:26	23:22	v apogeju
3.1.	07:28	15:51		11:44	-	v 1.štvrti
5.1.	07:27	15:53	v perigeu	12:03	01:31	
10.1.	07:26	15:59		15:36	07:07	v splne
13.1.	07:24	16:03		19:21	09:23	v perigeu
17.1.	07:22	16:09		-	11:06	v posl.štvrti
20.1.	07:19	16:13	Vstup do znamenia Vodnár	03:06	12:29	
24.1.	07:15	16:19		07:10	15:45	v nove
29.1.	07:09	16:27		09:30	21:09	v apogeju

Február 2020

DÁTUM	S L N K O			M E S I A C		
	Východ	Západ	Poznámka	Východ	Západ	Poznámka
2.2.	07:04	16:34		10:48	00:21	v 1.štvrti
9.2.	06:54	16:45		16:54	07:18	v splne
10.2.	06:52	16:47		18:18	07:52	v perigeu
15.2.	06:44	16:55		-	10:00	v posl.štvrti
19.2.	06:37	17:01	Vstup do znamenia Ryby	04:18	12:39	
23.2.	06:30	17:08		06:51	16:50	v nove
26.2.	06:24	17:13		07:53	20:02	v apogeju

DÁTUM	M E R K Ú R			
	Východ	Západ	Jasnosť	Pozorovateľnosť
1.1.	07:16	15:14	-0,9	Pozorovateľný koncom mesiaca na večernej oblohe
15.1.	07:48	16:10	-1,2	
30.1.	07:51	17:37	-1,0	
DÁTUM	V E N U S A			
DÁTUM	Východ	Západ	Jasnosť	Pozorovateľnosť
1.1.	09:42	18:42	-4,0	Pozorovateľná na večernej oblohe v súhvezdiach Kozorožec a Vodnár
15.1.	09:09	19:23	-4,0	
30.1.	08:42	20:06	-4,1	
DÁTUM	M A R S			
DÁTUM	Východ	Západ	Jasnosť	Pozorovateľnosť
1.1.	04:10	13:07	1,6	Pozorovateľný na rannej oblohe v súhvezdiach Váhy, Skorpión a Hadonos
15.1.	04:05	12:41	1,5	
30.1.	03:59	12:17	1,4	
DÁTUM	J U P I T E R			
DÁTUM	Východ	Západ	Jasnosť	Pozorovateľnosť
1.1.	07:15	15:29	-1,8	Pozorovateľný v druhej polovici mesiaca na rannej oblohe v súhvezdí Strelec
15.1.	06:33	14:49	-1,8	
30.1.	05:47	14:06	-1,9	
DÁTUM	S A T U R N			
DÁTUM	Východ	Západ	Jasnosť	Pozorovateľnosť
1.1.	08:09	16:41	0,5	Nepozorovateľný. Je na dennej oblohe
15.1.	07:20	15:55	0,5	
30.1.	06:27	15:05	0,6	
DÁTUM	U R Á N			
DÁTUM	Východ	Západ	Jasnosť	Pozorovateľnosť
1.1.	11:56	01:56	5,7	Pozorovateľný v prvej polovici noci v súhvezdí Baran
15.1.	11:01	01:01	5,8	
30.1.	10:02	23:59	5,8	
DÁTUM	N E P T Ú N			
DÁTUM	Východ	Západ	Jasnosť	Pozorovateľnosť
1.1.	10:30	21:36	7,9	Pozorovateľný na večernej oblohe v súhvezdí Vodnár
15.1.	09:35	20:43	7,9	
30.1.	08:37	19:47	7,9	

DÁTUM	M E R K Ú R			
	Východ	Západ	Jasnosť	Pozorovateľnosť
1.2.	07:49	17:49	-1,0	Pozorovateľný v prvej polovici mesiaca na večernej oblohe
15.2.	07:08	18:29	0,4	
29.2.	05:46	16:45	3,6	
DÁTUM	V E N U S A			
DÁTUM	Východ	Západ	Jasnosť	Pozorovateľnosť
1.2.	08:38	20:11	-4,1	Pozorovateľná na večernej oblohe v súhvezdiach Vodnár a Ryby
15.2.	08:09	20:48	-4,2	
29.2.	07:38	21:24	-4,2	
DÁTUM	M A R S			
DÁTUM	Východ	Západ	Jasnosť	Pozorovateľnosť
1.2.	03:57	12:14	1,4	Pozorovateľný na rannej oblohe v súhvezdiach Hadonos a Strelec
15.2.	03:48	11:57	1,2	
29.2.	03:34	11:44	1,1	
DÁTUM	J U P I T E R			
DÁTUM	Východ	Západ	Jasnosť	Pozorovateľnosť
1.2.	05:40	14:01	-1,9	Pozorovateľný na rannej oblohe v súhvezdí Strelec
15.2.	04:56	13:20	-1,9	
29.2.	04:11	12:39	-2,0	
DÁTUM	S A T U R N			
DÁTUM	Východ	Západ	Jasnosť	Pozorovateľnosť
1.2.	06:20	14:58	0,6	Pozorovateľný v druhej polovici mesiaca na rannej oblohe v súhvezdí Strelec
15.2.	05:30	14:11	0,6	
29.2.	04:39	13:24	0,7	
DÁTUM	U R Á N			
DÁTUM	Východ	Západ	Jasnosť	Pozorovateľnosť
1.2.	09:54	23:51	5,8	Pozorovateľný na večernej oblohe v súhvezdí Baran
15.2.	09:00	22:58	5,8	
29.2.	08:06	22:06	5,8	
DÁTUM	N E P T Ú N			
DÁTUM	Východ	Západ	Jasnosť	Pozorovateľnosť
1.2.	08:29	19:39	7,9	Pozorovateľný v prvej polovici mesiaca na večernej oblohe v súhvezdí Vodnár
15.2.	07:35	18:47	8,0	
29.2.	06:41	17:55	8,0	